

ADİYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl: 16 Sayı: 45 Aralık 2023

Yayın Geliş Tarihi: 05.09.2023 Yayına Kabul Tarihi: 09.12.2023

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1355473>

Makale Türü: Araştırma Makalesi / Research Article

Atıf/Citation: Koç, F. (2023). Ziya Gökalp'in Şiirlerinde Millî Değerleri İçeren Sözcüklerin Anlam Bakımından İncelenmesi. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (45), 95-116.

ZIYA GÖKALP'İN ŞİİRLERİNDE MİLLÎ DEĞERLERİ İÇEREN SÖZCÜKLERİN ANLAM BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Fatma KOÇ*

Öz

Anlam, kelimenin anlattığı ve çağrıştırdığı düşünce sistemidir. Her sözcüğün anlamı yer aldığı cümlenin bağlamına göre şekillenir. Dolayısıyla sözcükler bu doğrultuda anlamlandırılır. Herhangi bir edebî tür içerisinde yer alan dile ait unsurlar anlam açısından değerlendirildiğinde bir sözcüğün birden fazla anlama geldiği görülebilir. Bu farklılık, sözcüğün diğer sözcüklerle birlikte kullanımıyla birlikte ortaya çıkan anlam çeşitliliklerini vurgular. Türk toplumunun kültür ve medeniyet fikriyatını sürekli araştıran ve inceleyen Ziya Gökalp, bir düşünce insanıdır. Onun merkezîyetçi ve ulusçu düşünce yapısını eserlerinde görmek mümkündür. Buna ek olarak Gökalp'in Türkçe konusundaki hassasiyetini de göz ardı etmemek gerekir. O, dile oldukça önem vermiş yabancı kökenli sözcüklerin Türkçe karşılığını bulmuştur. Kültürün yapıcı unsuru olarak millî köklerin varlığını görmüş, onu korumuştur. Çalışmada Ziya Gökalp'in şiirleri taranmış ve millî değerleri içeren sözcükler tespit edilmiştir. İncelenen sözcükler şiirdeki bağlama göre açıklanmış, anlam bakımından değerlendirilmiştir. Tespit edilen sözcükler hususunda gerekli açıklamalar yapılmış ve sonuç bölümünde ulaşılan çıkarımlar sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Anlam, Bağlam, Millî Değerler, Ziya Gökalp.*

Dr. Öğr. Üyesi, Adiyaman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, fatma_koc_1991@hotmail.com, Adiyaman/Türkiye

AN EXAMINATION OF THE MEANING OF WORDS CONTAINING NATIONAL VALUES IN ZİYA GÖKALP'S POEMS

Abstract

Meaning is the thought system that the world tells and evokes. The meaning of each word is shaped according to the context of the sentence. Therefore words are interpreted accordingly. When the elements of language in any literary genre are evaluated in terms of meaning, it can be seen that a word has more than one meaning. This difference emphasizes the diversity of meanings that arise with the use of the word with other words. Ziya Gökalp who constantly researches and examines the culture and civilization idea of Turkish society is a thinker. It is possible to see his centralist and nationalist mentality in his works. In addition Gökalp's sensitivity to Turkish should not be overlooked. He gave great importance to language and found the Turkish equivalent of words of foreign origin. He saw the existence of national roots as the constructive element of culture and protected them. In the study Ziya Gökalp's poems were scanned and the words containing national values were determined. The words examined were explained according to the context in the poem and evaluated in terms of meaning. Necessary explanations were made about the identified words and the conclusions reached were presented in the conclusion section.

Keywords: *Meaning, Context, National Values, Ziya Gökalp.*

1. GİRİŞ

Ziya Gökalp, Türkiye'nin millî kimliğini oluşturma yolunda çaba sarf eden sosyolog, bilim adamı, düşünür, şair kimlikleriyle ön plana çıkan şahsiyettir. Çok yönlü bir düşünce insanı olan Ziya Gökalp, eğitim haricinde, sosyoloji, iktisat, ahlâk, estetik, din, kadın hakları, siyaset, etnografya vb. alanlarda söz sahibi idi (Altın, 2010: 497). Reformist düşünceleri ile toplum adına birtakım taslaklar sunan Gökalp, sahip olduğu düşünceleri vatanseverlik teması çerçevesinde sunmuştur. Ona göre millî değerler insanlar tarafından ne kadar özümсенirse Türkiye o kadar çağdaş bir düzeye ulaşır. Gökalp, Türkçülük fikrini Batı medeniyetindeki gelişmeleri de dikkate alarak değerlendirmiştir. Onun fikir

dünyası milliyetçilik unsuruyla kurulmuş olan devlet, millet ve kültür temalarıyla ilişkilidir. Söz konusu milliyetçilik anlayışında etnik yapı değil kültür kavramı esas alınmıştır. Gökalp'e göre dilde ve dinde birlik esasına dayanan ulusal kültür bireyler tarafından benimsenip içselleştirildiğinde, hars ve medeniyet arasındaki ilişki bir karşıtlık ilişkisi olmaktan çıkacak ve Türkiye Batı medeniyeti içindeki yerini alacaktır (Tokluoğlu, 2013: 114).

Bütün bu temalar içerisinde dil de önemli bir görev üstlenmektedir. Çünkü ona göre tüm toplumsal faaliyetlerin yegâne temeli lisanıdır (Gökalp, 1997: 55). Dilin yabancı etkilerden uzak olmasını tercih etmiş bu durumun toplumun şekillenmesinde önemli bir rol oynayacağını düşünmüştür. Dilde yenileşmenin ve Türkçülüğün bir karşılığı olarak "arı Türkçecilik" ifadesini kullanan Gökalp; arı Türkçeciliği, dilin Arap ve Fars köklerinden arındırılarak, bunların yerine Türkçe köklerden yeni eklerle yapılacak yeni Türkçe kelimelerin kullanılması olarak tanımlar (Gökalp, 1972: 11).

Ziya Gökalp Türkçe hususunda oldukça hassasiyet göstermiş, Türkçeyi yabancı dillerin etkisinden uzak tutmaya çalışmıştır. O, söz konusu hassasiyeti *Türkçe* adlı şiirinde beyân etmiş olup bir olma düşüncesini lisan birliğine bağlamıştır. Ayrıca *Lisan* adlı şiirinde *Güzel dil Türkçe bize Başka dil gece bize* ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Türkçeyi kullanmak ve Türkçe dışında başka dillerin kullanılmaması gerektiğinden bahsetmiştir. Gökalp, millet kavramına büyük ölçüde önem vermiş milliyetçiliğin odak noktası olan kavramlarından addetmiştir.

Saussure, dili şöyle tanımlar: "bireyler arasında iletişim sağlayan bir kurallar ve göstergeler bütünüdür." (1965: 33). Duygu ve düşüncelerin aktarıldığı alan ise dilin birimi olan kelimenin anlamında bulunmaktadır. Her sözcük içerdiği anlam itibarıyla cümle içerisinde hayat bulur. "Sözcüklerin kendilerine özgü bir

yaşamları vardır. Kimi gelişir, kimi solar, kimi çok güçlü komşularının etkisinde kalır, onunla etkileşime girip yaşama şansını yitirebilir.” (Sav, 2003: 154). Bir sözcüğün anlamı ait olduğu cümle veya metne göre farklılık gösterebilmektedir. Dolayısıyla bir sözcüğün cümle içerisinde bulunduğu konum onun anlamını etkileyen önemli faktörlerdendir.

Anlam unsuru birtakım araştırmacı tarafından şu şekillerde tanımlanmıştır:

Aksan, anlamı şöyle ifade eder: “Dilde birer gösterge niteliğiyle yer alan insanın dünya bilgisine dayalı birtakım belirleyicileri bulunan sözcüklerin belli bir bağlam ve belli bir konu içinde ilettikleri kavram.”(Aksan, 1999).

“Dildeki bir birimin aktardığı ya da uyandırdığı kavram, tasarım, düşünce; içerik. Anlamı dil içi bağlantıların yanı sıra bağlam ve durum belirler.”(Vardar, 2002).

“Bir insanın kelime aracıyla açığa vurduğu veya bir başka kimseye naklettiği ve aynı dil birliğinden kimselerin zihninde birbirine eş veya yakın olarak beliren bir kavram-düşünce-duygu birleşimi.” (Aksan, 1965).

“Sözcüklerin veya davranışların zihinde uyandırdığı izlenim.” (Hatiboğlu, 1972).

“Bir sözden, bir davranış ya da olgudan anlaşılan şey; bunların kişiye hatırlattığı düşünce ya da nesne.” (Aşıkoğlu, 1997).

Bir metne ait olan sözcüklerin içerdikleri anlam değişiklik gösterebilmektedir. Anlam kullanımında belirginleşir (Çetin vd., 2011: 1369).

Dil göstergelerinin içerdiği anlam, göstergenin cümle içerisindeki kullanımına göre farklılık gösterebilir. Bu nedenle bir metinde anlamı incelenen sözcükler belirli başlıklara göre gruplandırılmalıdır. Sözcüğün içerisindeki anlam kullanıldığı konuma göre değişir. Bir cümlede dar bir anlam kesitine temas

ederken diğer cümlede daha geniş bir anlamı içerebilir. Dildeki her türlü anlam konusu dil bilgisi anlama anlam bilimi denir (Hengirmen, 2007: 379).

Seslerin bir araya gelerek oluşturduğu göstergelerin anlam çözümlemesi anlambilimin kapsamına girer. Dil birimlerin gösterge değerlerini ve değerdeki değişiklikleri izleyen dil bilgisi koludur (Karaağaç, 2012: 538).

Düşünce dil ile aktarılır ve varlık bulur. Metnin yazılma sebebi ve metin içerisinde kullanılan sözcüklerin kullanım amacı anlama göre biçimlenir. Buna bağlı olarak Korkmaz, anlambilimi şu şekilde tanımlamıştır:

“Dildeki kelimeleri anlam bakımından ele alan, kelimelerin ses yapıları ile o kelimelerin ifade ettiği kavramlar, yani dilin düşünce yapısı arasındaki ilişkilerini inceleyen dilbilimi dalı” (1992: 9).

2. YÖNTEM

Çalışmada Ziya Gökalp'in şiirleri taranmış ve bu şiirler içerisindeki millî değerleri içeren sözcükler tespit edilmiştir. Söz konusu sözcüklerin şiir içerisinde temsil ettiği anlam ifade edilmiş ve bu sözcükler bağlamına göre değerlendirilmiştir. Çalışmanın amacı, şairin kullandığı millî değerleri içeren söz varlığını tespit etmek ve açıklamaktır. Böylelikle şairin bu başlıkta tercih ettiği sözcükler ortaya konulacaktır. Ayrıca tespit edilen sözcükler içerdikleri anlama göre 9 başlık altında kategorize edilmiş olup şairin millî değerleri içeren söz varlığı tasnif edilmiştir.

3.MİLLÎ DEĞERLERİ İÇEREN SÖZCÜKLERİN SEMANTİK DAĞILIMI

3.1.Askerî Yapı İçerenler

Ordu: Devleti savunma alanında muhafaza eden silahlı birliklere ordu denir. Gökalp ordu sözcüğü ile Türk ordusunu anlatmaya çalışmış; *Ocağım ordu, büyüğüm sultan* dizesinde ocağın yani yaşanılan yerin ordu olduğu ifade edilmiştir. Ordu ne kadar sağlam bir yapıda olursa ocak da o kadar iyi tüter. Şiirin devamında *Ocağı tütsün, sönmesin ümid* dizesinde ise ocak ne kadar iyi tüterse ümit hep var olur. Buna bağlı olarak devletin ve milletin asayışı, ordunun güçlü olmasına bağlıdır. Ordunun güçlü olması millî birliğin sağlanması ve devletin varlığının güvence altında olması demektir. Türkler atlı-göçebe bir yaşam tarzını benimsedikleri için at ve bozkır kültürü ile dolayısıyla askerî yapıyla doğrudan bağlantılıdır. Eski Türklerde ordu, toplumun diğer kesimlerinden ayrı düşünülemez bir kurumdur (Sarica, 2008: 88). Ordu, Türkler için oldukça önemli bir yapı olup güvenlik ve devletin bekası bakımından oldukça kıymetli bir yere sahiptir.

3.2.Bayrak ve Bayrağa Ait Unsurları İçerenler

Bayrak/Sancak: Bayrak; ülkenin, devletin ve milletin varlığını temsil eden en önemli değerlerdendir. Devletin bağımsızlığını simgeleyen bayrak, aynı zamanda ülkenin varlığını da simgeler. Millî değerler içerisinde ele alınan bu simge, Gökalp tarafından *Sancağım tevhid, bayrağım hilâl* dizesinde şekilsel ifadeyle vurgulanmıştır. Kırmızı renk üzerinde ay ve yıldızın bir araya gelmesiyle oluşan Türk bayrağı egemenliği temsil etmektedir. Sancak ifadesi de bayrak anlamını taşımakta olup tevhid ifadesiyle bütünleştirilmiştir. Şair, burada sancağı İslam ile

örtüstürmüş ve millî değerler bakımından birlik sağlamayı hedeflemiştir. Hem millî hem dinî bir bütünlük vurgulanmıştır.

3.3. Dil Adı İçerenler

Lisan: Lisan sözcüğü dili ifade etmekte olup millî değerlerin temelini oluşturmaktadır. Şair, *Lisanda sayılır öz Herkesin bildiği söz*; dizelerinde milletin özünün dilinde yer aldığını ve kullanılan asıl dilin herkesin anladığı dilden oluştuğunu ve bir söz söylenirken onu sözlüğe bakmadan anlaşılması gerektiğini ifade etmiştir. Gökalp, dil unsurunu düşüncenin temel ögesi addeder ve bunu bir öz olarak niteler. *Her ferdinde mefkûre bir, lisan, âdet, din birdir* dizesinde yine lisanın da içinde olduğu belirli değerler sıralanmış ve buradaki birlikten bahsedilmiştir. Bu değerlerin birliği neticesinde millet olma bilinci gelişecektir.

Türkçe: Türkçe, Gökalp'in şiirlerinde dil adı olarak yer almış ve millî değerlerin başında gelen bir unsur olarak görülmüştür. Millî edebiyat döneminde şairin dil sadeleşmesi konusunda oldukça çaba sarf ettiği görülmektedir. Ömer Seyfettin ve Ziya Gökalp'in öncülüğünde ortaya çıkan Yeni Lisan Hareketi dil konusunda belli ilkeleri benimsemelerini sağlamıştır. *Güzel dil Türkçe bize, Başka dil gece bize* dizelerinde şair, Türkçe dışında başka dillerin gece gibi karanlık olduğunu vurgulamıştır. Gece benzetmesiyle diğer dillerin karanlık, anlaşılmasız ve millî değerlerin dışında kalacağı belirtilmiştir. *Yap yaşayan Türkçeden, Kimseyi incitmeden* dizelerinde ise meydana getirilecek olan sözcüklerin Türkçeden seçilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Yeni sözler türetilmesine ihtiyaç duyulsa bile bu sözcüklerin halkın kullandığı dilden seçilmesini uygun görmüştür. Dil konusundaki hassasiyeti şiirinde ifade eden Gökalp, Türkçenin özellikle de İstanbul Türkçesinin tercih edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Başka dile uymaz annenin sesi, Her sözün ararsan vardır Türkçesi! dizelerinde Türkçe anne sesine benzetilmiş öz değer olarak görülmüştür. Anne sesinin yabancı bir dile uymayacağı ve her sözün Türkçe karşılığı olduğu belirtilmiştir. Türkçenin kıymetinin ölçülemeyeceği ve Türkçe varken başka dile gerek duyulmayacağı ifade edilmiştir.

Türkçeleş-: Türkçeleş- fiili dilin sadeleşmesi ve yabancı kökenli sözcüklerden arınması anlamında kullanılmıştır. *Türkçeleşmiş, Türkçedir* dizesinde Türkçenin yabancı kökenli kelimelerden kurtulup daha da sade bir şekle bürünmesi olarak ifade edilmiştir. Dil, milleti millet yapan en önemli yapılardan biridir. Millet olmanın şartı bir dile sahip olmaktan geçer. Duygu ve düşünce birliğini sağlamada dilin görevi göz ardı edilemez. Gökalp'in *Fakat hepsi ayrılır Olmazsa lisanı bir* dizesinde ifade ettiği şekilde dil birliği olmazsa vatanın bir olmayacağını belirtmiştir.

3.4. Irk Adı İçerenler

Türk: Türk, şairin şiirlerin ırk adı olmakla birlikte onu batıdaki gelişmeleri dikkate alarak ve kültür çerçevesinde değerlendirmiştir. *San'atına yol gösteren ilimle fen Türk'ündür;* dizesinde Türkün kendi sanatına yön veren bilimin yine Türk'e ait olduğu belirtilmiştir. Türk insanının kendine yetebilen ve çağdaş düzeye ulaşabilen niteliğe sahip olduğu ifade edilmiştir. *Tersaneler, fabrikalar, vapur, tren Türk'ündür* dizesinde görüleceği üzere teknik ilimlerde meydana gelen gelişmelerin ve ortaya konulan ürünlerin Türk'e ait olması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca şairin tasavvur ettiği Türk vatani bu özelliklerle donatılmış olmalıdır.

Türklük: Türklük, şiirde Türk olma bilinci şeklinde anlamı taşımaktadır. *Türklüğün vicdânı bir, Dîni bir, vatani bir* dizesinde yine birlikten söz edilmiş

vicdan ve vatan değerleri vurgulanmıştır. Bütün bu değerler lisan etrafında birleşerek Türklüğü oluştururlar.

Türklük hem mefkûrem hem de kanımdır dizesinde Türklüğün damarda taşınan kan kadar değerli olduğu belirtilmiştir.

Türkoğlu: Türk'ün soyundan gelen kişi Türkoğlu olarak adlandırılmıştır. *Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!* dizesinde idaresinde Türk'ün sözünün geçtiği, mefkûre, lisan, din ve âdet birliğinin olduğu yerin Türkoğlu için uygun bir yer olduğu vurgulanmıştır. Türkçenin hâkim olduğu yerin Türkoğluna uygun olduğu belirtilmiştir. Vatan şiirinde geçen Türkoğlu ifadesi, hitap olarak şiirde kullanılmış olup ona uygun vatanın nasıl bir yer olduğu tasvir edilmiştir.

3.5.Kutsallık İçerenler

Ata: Türk soyunu devam ettirenler ata olarak adlandırılmıştır. *Atanın içkisi köpüklü kıymız* dizesinde atanın keçi sütünden yapılan içeceğin kıymızı içebileceği ve bunun millî bir değer taşıdığı belirtilmiştir. Türk soyunu devam ettiren ata sıfatına sahiptir. Türklerde var olan ata kültürüne bir gönderme yapılmıştır. Ata Türk devleti ve soyu arasındaki birliği ve bağlılığı sağladığı için ona büyük bir kutsiyet atfedilir. Bu nedenle ata ifadesi Türklerin soyunu devam ettiren kişi olarak şiirde yer almıştır. Dolayısıyla ecdad, soy ifadelerini de belirtmektedir. Günümüzden geçmişe gidildiği zaman millî değerlerin varlığı atalarımıza dayanmaktadır. Bu sebeple ata unsuru şiirde millî bir vurguya sahiptir.

Kurt/ Bozkurt: Kurt, birçok özelliği bakımından Türk destan ve metinlerinde yer almakta olup kutsaldır. Göktürklerde tuğlar ile bayraklarda devlet sembolü olmuştu (Ögel, 1995: 115). Kurdun çoğalması, çevik ve kuvvetli oluşu, bağımsızlığına düşkün olması gibi özellikleri Türk karakteriyle özdeşleştirilmiş ve

birçok metinde bu yönleriyle sunulmuştur. “Kurt, “Kur/Gur/Kür” kökünden türemiştir. Güç, kuvvet, dayanıklılık anlamlarına gelir.” (Altun, 2019: 94). Şair, kurt ifadesini *Ergenekon* şiirinde kullanmıştır. Geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Türkler, kurt ögesini gittikleri her yere taşımışlar ve bu kültürü devam ettirmişlerdir. *Ergenekon*, *Bozkurt*, *Türeyiş* gibi destanlarda kurt figürü kullanılmıştır. Türkleri diğer milletlerden ayıran kültür kodların başında “atalar kültü” ve “kurt (bozkurt) kültü” gelmektedir (Dağı, 2019: 294).

Gök Tanrı: Türkler İslamiyet dininden önce Gök Tanrı inancına sahiplerdi. İslamiyet ve Gök Tanrı inancı arasında benzerlikler olduğu için Türklerin İslamiyet’i kabul etmeleri daha da kolaylaştı. *Gök Tanrı’nın öz kuluyuz* dizesinde Türklerin inanç noktasında kabul ettikleri Gök Tanrı’nın varlığı belirtilmiştir. Eski Türk inancına göre Gök Tanrı, ezeli ve ebedî olan, hakanlara kut veren, insanların yaratıcısı olan ve onlara kaderler tayin eden gökte bulunan insanüstü bir varlıktı (Öztürk, 2013: 340).

Şehit: Şehit; vatani, milleti, dini, kültürü uğruna canını feda eden kişi anlamında kullanılmıştır. *Şehidi mahzun etme Yârabbi!* dizesinde şair, şehitlerin üzülmemesi için Allah’a dua etmektedir. Şehitlik kutsal bir mertebedir. Bu yüce mertebeye erişenler Allah katında cennete alınacak kişilerdir.

3.6.Topluluk Adı İçerenler

Millet: Millet ögesi devletin birliğini sağlayan bireyler topluluğudur. Kültür ve dili bir arada tutan en önemli unsurlardan biri olan millet, *Anamız vatan, babamız millet* dizesinde ana ve baba unsurlarına benzetilmiştir. Aile kurumu, anne ve baba kişileri üzerine kuruludur. Buna bağlı olarak millet devletin temelini oluşturan en önemli kurumdur. Kısacası millet; “aynı harsta müşterek olan fertlerin bütünüdür” (Gökalp, 2014: 117).

3.7.Toprak Parçası ve Ona Ait Unsurları İçerenler

Vatan: Bireyin doğup büyüdüğü ve yaşadığı ülke *vatan* olarak adlandırılır. Milletinin uğruna canını feda ettikleri ve kutsal gördükleri toprak parçasıdır. Vatan, milletin maneviyatı ve mukaddesatı, hatıraları ve idealleri, milli kültürle kaynaşmış, geçmişi ve geleceği ile birleşmiş coğrafya demektir (Taşçıoğlu, 2018: 224).

Vatan ne Türkiye'dir Türklere, ne Türkistan

Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan

Yukarıdaki dizelerde şair, vatani birçok açıdan tasvir etmiştir. Ona göre vatan Türklerin bir araya geldiği büyük bir toprak parçasıdır. Ziya Gökalp; milliyetçi çevrelerde büyük bir tesir uyandıran 22 Şubat 1910'da yayımladığı Turan manzumesinin aşağıda belirtilen son iki mısraında Türk aydınlarının gönlüne, sınırlar kasten belirsiz bırakılmış yeni bir vatan kavramını koymuştur (Banarlı, 1110).

Ey Türkoğlu, işte senin orasıdır vatanın!

Dizesinde Türkoğlunun yaşayacağı yer şairin *Vatan* şiirinde; Türkçenin kullanıldığı, mefkûre, din, gelenek-görenek birliğinin olduğu, sanatının, ilminin kendi elinde olduğu bir yer olarak ifade edilmiştir. Ancak vatan sözcüğünün verilen şiirlerdeki anlamı Türklerin üzerinde yaşadığı ve bir araya geldiği toprak parçasıdır.

Yurt: *vatan* sözcüğüyle eş anlamlı olan sözcük şiirde Türklerin üzerinde yaşadığı ve kültürünü oluşturduğu toprak parçası anlamında kullanılmıştır.

Din ve yurd için oldular şehid, dizesinde şehitlik mertebesine ulaşmanın ölçütünün yurt için verilen can olduğu dile getirilmiştir. Yurt, Türklerin yaşadığı yer ve kültürünün diğer millî değerlerle bütünleştiği coğrafi alandır. *Bakin yurd ne halde, vatan nerede?* dizesinde yurt ifadesi yine üzerinde yaşanan toprak parçası anlamında kullanılmıştır.

3.8.Eski Türk Devletine Mensup Olma Anlamını İçerenler

Göktürk: Göktürk eski Türk devletine mensup kişi anlamı olarak şiirde yer almıştır. *Göktürk'ün sendedir yüce dileği!* dizesinde şair Göktürk olan kişinin dileğinin gelecek nesillerde olduğu ve Türklerin ata kültüne gönderme yaptığı görülmüştür. Yüce dilek, devletin ve milletin varlığının bekâsı ve güvenliğidir. Buna bağlı olarak devletin varlığını devam ettiren kişilerden isteğinin devletin ve milletin yararına olan, gelişmesini sağlayan unsurlardır.

Uygurlar: Uygurlar şiirde Uygur devletine mensup olan kişi anlamında kullanılmıştır. *Uygurların bu iç yurdu kaldı ana toprağımız!* dizesinde Uygurların yaşadıkları yer ana toprak olarak kalmıştır.

3.9.Ülke/Yer Adı İçerenler

Turan: Turan, farklı sınırlardaki Türklerin bir araya geldiği yer. *Vatan, büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan* dizesinde şair, *turan* ögesini büyük ve devamlı bir ülke olarak tanımlamıştır. Şair, *turanı* büyük bir vatan olarak tasavvur eder. Turan düşüncesi millî bir değer olarak şiirde yer almış daha çok millî coğrafya çerçevesinde ele alınmıştır.

Hacıeminoğlu, Gökalp'e göre Turan fikrinin anlamını şu şekilde ifade etmiştir:

"I. Gökalp'in manzum eserlerinde çok geçen 'Turan' kelimesi birinci planda Türklerin ana yurdu, ilk vatani, yani Orta Asya, Altay Dağları ve Ötüken yöresi gibi coğrafi bir mekân ismi olarak kullanılmıştır.

II. Eski Anayurttan başka Türk'ün fethettiği, Türk'ün vaktiyle yaşamış olduğu ve yaşadığı her yer *Turan*'dan bir parçadır. Bu yer Avrupa'da da olabilir, Afrika veya Amerika'da da.

III. Turan kelimesinin Gökalp'te üçüncü manası Türklerin tutsaklıktan kurtulup hürriyet ve istiklâllerine kavuşması ülküsüdür." (1979: 217, 218, 219).

Türk İli: *Türk ili* ifadesi Türklerin yaşadığı il, yer anlamına gelmektedir. *Çoban dedi: Sürülerin hep kaçsa Benim sürüm var, kaçmaz, adı Türk ili.* dizelerinde bütün sürüler kaçıp gitse Türk ili kaçıp gitmez ve vatanına sadık kalır. Dolayısıyla Türk ilinin sadakati, güvenilirliği vurgulanmıştır.

Türkiye: Gökalp'in şiirlerinde Türkiye ülke anlamında kullanılmıştır. Türkiye ülke niteliğinde coğrafi çerçevede ele alınmıştır.

*Vatan ne **Türkiyedir** Türklere, ne Türkistan*

Türkistan: Gökalp'in şiirlerinde Türkistan ülke veya yer anlamlarını taşımaktadır.

*Vatan ne **Türkiyedir** Türklere, ne **Türkistan***

Anadolu Ülkesi: Anadolu şiirde ülke adı olarak kullanılmıştır.

Çoban dedi: "Ülkeler hep gitse de,

*Kopmaz bende **Anadolu Ülkesi***

Yukarıdaki dizelerde bütün ülkeler gitse Anadolu ülkesinin bırakıp gitmeyeceği belirtilmiştir. Burada Anadolu ülkesinin sadakatinden ve bağlılığından bahsedilmiştir.

3. TARTIŞMA ve SONUÇ

Çalışmada Ziya Gökalp'in şiirlerinde yer verdiği millî değerleri içeren sözcükler anlam bakımından değerlendirilmiştir. Anlam bakımından değerlendirmedeki amaç ise incelenen sözcüklerin şiirdeki bağlamına göre açıklanmasıdır.

Millî değerleri içeren sözcükler, içerdikleri anlamlarına göre *1.Askerî Yapı İçerenler, 2.Bayrak ve Bayrağa Ait Unsurları İçerenler, 3.Dil Adı İçerenler, 4.Irk Adı İçerenler, 5.Kutsallık İçerenler, 6.Topluluk Adı İçerenler, 7.Toprak Parçası ve Ona Ait Unsurları İçerenler, 8.Eski Türk Devletine Mensup Olma Anlamını İçerenler, 9.Ülke/Yer Adı İçerenler* olmak üzere 9 başlık altında incelenmiş olup Tablo-1'de gösterilmiştir:

Tablo-1: Millî Değerleri İçeren Sözcüklerin Semantik Başlıklara Göre Tasnifi

Semantik Dağılım	Millî Değerleri İçeren Sözcükler
1.Askerî Yapı İçerenler	<i>Ordu</i>
2.Bayrak ve Bayrağa Ait Unsurları İçerenler	<i>Bayrak/Sancak</i>
3.Dil Adı İçerenler	<i>Türkçeleş-, Türkçe, Lisan</i>
4.Irk Adı İçerenler	<i>Türk, Türklük, Türkoğlu</i>

5.Kutsallık İçerenler	<i>Ata, Kurt/ Bozkurt, Gök Tanrı, Şehit</i>
6.Topluluk Adı İçerenler	<i>Millet</i>
7.Toprak Parçası ve Ona Ait Unsurları İçerenler	<i>Vatan, Yurt</i>
8.Eski Türk Devletine Mensup Olma Anlamını İçerenler	<i>Göktürk, Uygurlar</i>
9.Ülke/Yer Adı İçerenler	<i>Turan, Türk İli, Türkiye, Türkistan, Anadolu Ülkesi</i>

Şairin şiirleri millî değerler bakımından zengin bir söz varlığına sahiptir. Gökalp; *ordu, bayrak, sancak, Türkçeleş-, Türkçe, Lisan, Türk, Türklük, Türkoğlu, Ata, Kurt, Bozkurt, Gök Tanrı, Şehit, Millet, Vatan, Yurt, Göktürk, Uygurlar, Turan, Türk İli, Türkiye, Türkistan, Anadolu Ülkesi* sözcüklerini şiirlerinde kullanmış ve millî bir söz varlığı oluşturmuştur.

İncelenen sözcüklerin şiir içerisindeki bağlam açısından oluşturduğu izlenim şu şekildedir:

Ordu → Devletin savunma alanını muhafaza eden silahlı birlik.

Bayrak/Sancak → Bir ulusun birliğini temsil eden belirli şekillere sahip kumaş.

Türkçeleş- → Türkçenin sadeleşmesi.

Türkçe → Türklerin konuştuğu dil.

Lisan→ Dil.

Türk → Türk ırkına mensup olan.

Türklük → Türk olma bilinci.

Türkoğlu → Türk'ün soyundan olan.

Ata→ Türklerin soyunu devam ettirenler.

Kurt→ Türkler tarafından kutsal addedilen hayvan.

Bozkurt→ Türkler tarafından kutsal addedilen hayvan.

Gök Tanrı→ Türklerin İslamiyet dininden önce benimsemiş oldukları Gök Tanrı inancı.

Şehit→ Vatanı uğruna canını feda eden.

Millet→ Devleti oluşturan fertler topluluğu.

Vatan→ Türklerin doğup büyüdüğü ve yaşadığı ülke.

Yurt→ Türklerin üzerinde yaşadığı ve kültürünü oluşturduğu toprak parçası.

Göktürk→ Eski Türk devletlerinden biri.

Uygurlar→ Eski Türk devletlerinden biri.

Turan→ Farklı coğrafyalardaki Türklerin bir araya geldiği toprak parçası/yer.

Türk İli→Türklerin yaşadığı il.

Türkiye→ Türkiye ülkesi.

Türkistan→ Türkistan ülkesi.

Anadolu Ülkesi→ Anadolu adlı ülke.

Çalışmada anlam çözümleme yolu izlenmiş, tespit edilen sözcükler şiirdeki bağlamına göre değerlendirilmiştir.

Tespit edilen sözcüklerin bağlamlarındaki anlamlarının ilk anlamlarıyla kullanıldığı görülmüştür.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve yayınlanması için herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (1965). "Türk Anlam bilimine Giriş-Anlam Değişmeleri.", *Belleten*, 13: 167-184.
- Aksan, D. (1999). *Anlam bilim konuları ve Türkçenin anlam bilimi*. Ankara: Engin Yayınları.
- Altın, H. (2010). "Ziya Gökalp'in Eğitim Tarihimiz Açısından Önemi.", *History Studies*, 2(2): 493-509.
- Altun, Z., (2019). "Türk Kültüründe Kurt Kavramı Üzerine Bir İnceleme.", 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 8(22): 91-108.
- Aşıkoğlu, İ. (1997). *Anlatım sözlüğü*. İstanbul: İmce Yayınları.
- Banarlı, N. S. Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt 2.
- Çetin, M., Yiğit, M., Karlı, E., (2011). "Dilde Anlam ve Bağlam, 1st International Conference on Foreign Language Teaching and Applied Linguistics.", 1368-1372.
- Dağı, F. (2019). "Somut Olmayan Kültürel Miras Kapsamında Türk Destanlarında Kurt Ata Kültünün Anadolu'ya Yansıması: Safranbolu Örneği.", 9(1): 293-303.
- Gökalp, Z. (1972). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Meb Yayınları.
- Gökalp, Z. (1997). *Türkleşmek İslamlaşmak muasırlaşmak*. İstanbul: Toker Yayınları.
- Gökalp, Z. (2014). *Türkçülüğün esasları*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Hacıeminoğlu, N. (1979). "Ziya Gökalp'te Turan Fikri." *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 23, 215-227.

Hatiboğlu, V. (1972). *Dilbilgisi terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Hengirmen, M. (2007). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.

Karaağaç, G. (2012). *Türkçenin dilbilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Ögel, B. (1995). *Türk mitolojisi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Öztürk, M. (2013). "İslamiyet'ten Önce Türklerin Din Anlayışı ve Gök Tanrı Dini." *History Studies*, 5(2): 327-346.

Sarıca, B. (2008). "Kutadgu Bilig'de Komutan ve Ordunun Nitelikleri." *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 37: 87-105.

Saussure, F. (1965). *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot

Sav, B. (2003). "Anlam Değişmeleri Üzerine Artzamanlı Bir İnceleme." *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(1), 147-166.

Taşçıoğlu, Ö. L. (2018). "Vatan Kavramı ve Türk Milleti İçin Vatanın Önemi." *Asos Journal*, 6(71): 221-230.

Tokluoğlu, C. (2013). "Ziya Gökalp ve Türkçülük." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 68(3): 113-139.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Ziya Gökalp, who constantly researches and examines the culture and civilization idea of Turkish society, is a thinker. Although the poet has given works in many different fields, he is also a sociologist. He adopted the idea of nationalism and wanted to combine the values of Turkish society with the values he received from the West. It is possible to see his centralist and nationalist mentality in his works. Ziya Gökalp has been very sensitive about Turkish and tried to keep Turkish away from the influence of foreign languages. He expressed this sensitivity in his poem called Turkish and connected the idea of being one to the unity of language. He told us that we should use Turkish and not to use other languages other than Turkish, as can be understood from his expressions.

Method

In the study, Ziya Gökalp's poems were scanned and the words containing the national values in these poems were identified. The meaning of the words in question in the poem was expressed and these words were evaluated according to the context. The aim of the study is to identify and explain the existence of words containing the national values used by the poet. Thus, the words preferred by the poet in this title will be revealed. In addition, the identified words are categorized under 9 headings according to the meaning they contain and the poet's lexical existence containing national values is classified.

Findings (Results)

The study was created on the basis of examining the words containing national values in Ziya Gökalp's poems according to the field of meaning. This study is also a classification study and the words identified; 1. Containing Military Structure, 2. Containing Flag and Its Elements, 3. Containing Language Name, 4. Containing Racial Name, 5. Containing Sacredness, 6. Containing Community Name, 7. Containing Land and Its Elements, 8. Those Containing the Meaning of Belonging to the Old Turkish State are divided into 9 titles, including the 9th Country/Place Name. While the words are divided into these titles, the meanings they contain are taken into consideration. 1. Those Containing Military Structure; Those Containing the Army, the 2nd Flag and Elements of the Flag; Flag/Sancak, Containing a 3rd Language Name; Containing Turkish,

Turkish, Language, 4.Racial Name; Turk, Turkism, Turkoglu, 5. Those Containing Divinity; Those Containing the Name of Ata, Wolf/ Gray Wolf, Sky God, Martyr, 6th Community; Millet, The 7th Piece of Land and Those Containing Its Elements; Homeland, Homeland, 8. Those Containing the Meaning of Belonging to the Old Turkish State; Göktürk, Uyghurs, 9. Country/Place Names Containing; Turan includes the words Turkish Province, Türkiye, Turkistan, Anatolian Country. While creating the study, Ziya Gökalp's works called Turkification, Islamization, Contemporaryization, Principles of Turkism were referenced. In this way, his mentality was evaluated and conveyed together with the understanding of nationalism.

As a result, the meanings of the words containing the evaluated national values are as follows:

Army: Gökalp tried to describe the Turkish army with the word army; In the verse my heart is the army, my elder is the sultan, it is stated that the hearth, that is, the place where one lives, is the army.

Flag/Starboard: Flag; an expression representing the existence of the country, state and nation, fabric.

Türkleş-: The verb Türkleş- is used in the sense of simplifying the language and getting rid of foreign words.

Turkish: Turkish took place as a language name in Gökalp's poems and was seen as a leading element of national values.

Language: The word language expresses language and forms the basis of national values.

Turk: Although Turk is the poet's racial name, he evaluated it within the framework of culture and taking into account the developments in the west.

Turkishness: Turkishness means the consciousness of being Turkish in poetry.

Türkoğlu: The descendant of the Turk is called Türkoğlu.

Ata: Those who continue the Turkish lineage are called ancestors.

Wolf / Gray Wolf: The wolf takes place in Turkish epics and texts in terms of many features and is sacred.

Gök God: Before the religion of Islam, the Turks had the belief in the Sky God.

Martyr: Martyr is used to mean the person who sacrificed his life for the sake of his homeland, nation, religion and culture.

Nation: The element of nation is the group of individuals who ensure the unity of the state.

Homeland: The country where the individual was born, raised and lived is called homeland. It is the piece of land that they sacrificed their lives for the sake of their nation and that they consider sacred.

Yurt: The word, which is synonymous with the word homeland, was used in the poem to mean the piece of land on which the Turks lived and formed their culture.

Göktürk: Göktürk is included in the poem as a person belonging to the old Turkish state.

Uyghurs: Uyghurs are used in poetry as a person who belongs to the Uyghur state.

Turan: Turan is the place where Turks from different borders come together.

Turkish Province: The expression Turkish province means the province and place where Turks live.

Türkiye: Türkiye is used as a country in Gökalp's poems.

Turkistan: In Gökalp's poems, Turkistan means country or place.

Anatolian Country: Anatolia is used as a country name in poetry.

The meaning point of view was used in the study, and the words identified were evaluated according to their context in the poem. It has been seen that the meanings of the identified words in their context are used with their first meanings.

Conclusion and Discussion

As a result, this study is based on the meaning evaluation of the words containing national values in the poems of a person with many adjectives such as poet, sociologist and nationalist. The study has been put forward in terms of meaning and vocabulary. It has been observed that the identified words are used with their first meanings while evaluating their context in the poem. While examining the contexts of words, their relations with other words in the sentence also support the determined meanings.